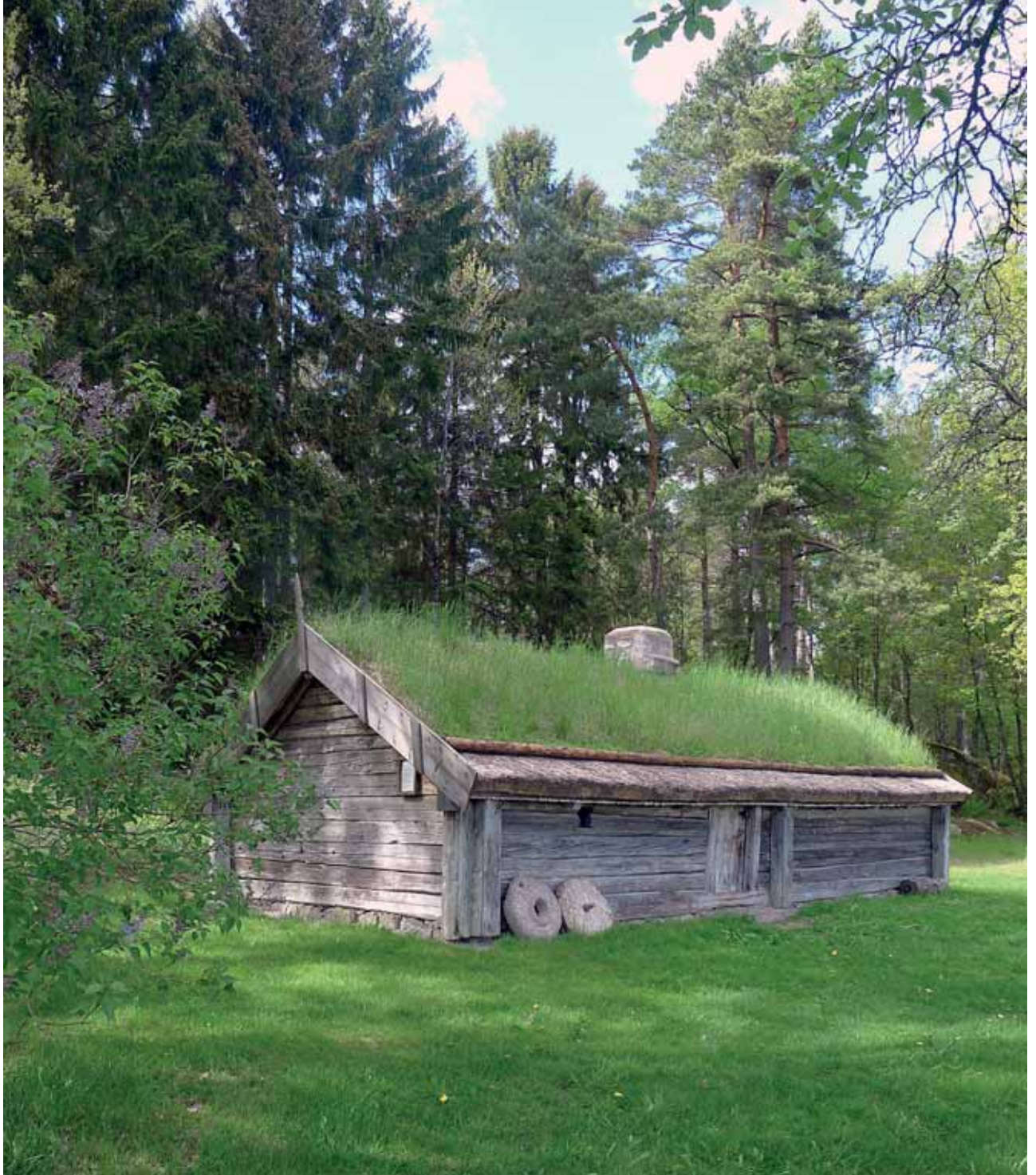

Hyringa fornstuga

Renovering efter svampangrepp 2015

Hyringa fornstuga - renovering eftersvampangrepp 2015

Prästtorp 1:13

Grästorps kn, Västergötland

Antikvarisk slutbesiktningsrapport

Thomas Carlquist

Byggnadshistorisk rapport 2015:3

Västergötlands
museum

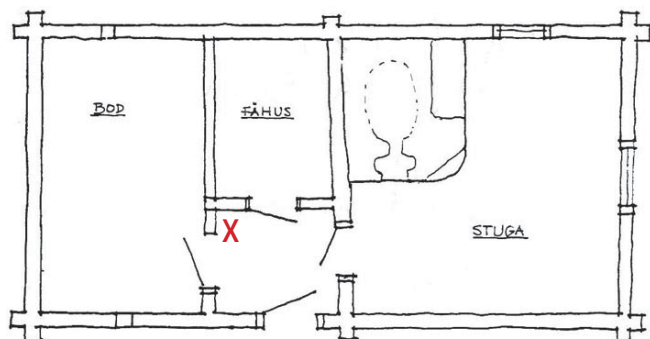
Renovering efter svampangrepp i
Hyringa fornstuga,
Prästtorp 1:13,
Hyringa socken i Grästorps kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 25 maj 2015. Närvarande vid besiktningen var även för föreningen Alf Karlsson, och för entreprenören Byggtjänst i Främmestad, Tage Brolin.

Bakgrund

Hyringa fornstuga flyttades till sin nuvarande plats 1934 från Hästekullen, någon km härifrån. Placeringen ett 50-tal meter från landsvägen, alldeles intill skogsbrynet vid Hyringa gård är fullt tänkbar för en stuga av den här karaktären, och platsen ger ett förhållandevis autentiskt intryck. Ryggåsstugans ålder är okänd men i hembygdsföreningen har man kommit fram till att den kan vara byggd under 1700-talets förra hälft. Väggarna är knuttimrade och taket lagt med torv på vass på en råspånpanel med ett tätande skikt av Platonmatta. Byggnaden har en stuga, en förstuga och där bakom ett mindre förrådsutrymme/fåhus samt en bod, alltså en form av utvecklad enkelstuga.

Hyringa fornstuga. Planskiss efter uppmätning 1994. X markerar svampangreppet.

Tidigare renoveringar

År 2008 renoverades stugan invändigt med hjälp av byggnadsvårdsbidrag. Ett parti av en skadad kroppås, liksom en del av den skiljande timmerväggen mel-

lan stuga och förstuga/fåhus reparerades med nytt virke. 2014 omlades delar av vass- och torvtaket och nya mullstockar tillverkades.

Kulturhistorisk status

Stugan är uppmärksammas i Skaraborgs läns museums/Västergötlands museums byggnadsinventering av Grästorps kommun 1994.

Skadebild

Angrepp av äkta hussvamp hade konstaterats i förstugan och ev. del av stugan.

Syfte

Att avlägsna allt trä som uppvisar spår av angreppet, och behandla träet med lämpligt medel och därigenom trygga byggnadens fortbestånd.

Aktuella åtgärder

Bygg-Tjänst i Främmestad har i ett åtgärdsförslag redogjort för föreslagna åtgärder. Allt angripet virke ska avlägsnas och ersättas med nytt virke. Grävning/schaktning av mark under stugan för att i möjligaste mån avlägsna så mycket av mycel och sporer som möjligt. Anticimex är engagerade för lämplig behandling innan golven byggs igen. Utöver detta skall dräneringsledning grävas ned kring hela huset.

Arbetsbeskrivning

Arbetsbeskrivning och kostnadsberäkning för byte av golv i Hyringa Fornstuga. Bygg-Tjänst i Främmestad AB, 13 jan 2015.

Utförda åtgärder

- Golvträet i förstugan, liksom golvbjälkar, rivna och kasserade. Svampangreppet visade sig vara koncentrerat till denna del av byggnaden, utan synbarlig utsträckning in i själva stugan.
- Allt som kunde tänkas vara angripet av hussvamp, inkl. tröskel/syllstock in mot det lilla förrådet mitt i huset, avlägsnades.
  - Allt annat golvträ i huset (stugan, boden i söder) demonterades och märktes för återmontering efter besiktning. Materialet lagrades under presenning invid huset.
- Befintliga bjälkar, som legat nära nog direkt på marken kasserades.
- Marken under hela byggnaden grävdes ur ca 40 cm, varvid tillsågs att åstadkomma en svag lutning av marken från skogen ut mot vägen.
- Sten som utgjort fyllning mellan hörnstenarna togs bort, marken rengjordes varefter stenarna återlades.
- Dränering runt huset med avledning till en punkt ca 7-8 m i NO. Marken närmast byggnaden återfylldes med singel, ca 40 cm ut från grunden.
- Marken i/under huset besiktigades av Anticimex den 24 mars, som också sprutade/behandlade mark och närliggande virke med bekämpningsmedel **Boracol 20**. Enligt samtal med Anticimex skulle stugans och södra bodens/fä-

husets golvträ kunna återanvändas, då det inte bedömdes vara angripet.

- En nålfiltad geotextilmarkduk ”Fiberduk kl.2 N1” lades på marken i/under huset, varpå lades ett lager 10-15 cm singel.
- Nya golvbjälkar av återanvända timmerstockar lades upp på plintar av natursten.
- Bef. golvträ återmonterades så när som på i förstugan, där begagnade/återanvända liknande golvbräder lades in, med utseende identiskt med förhållandena före arbetena. Golvträet spikades med klippspik.
- Ny tröskel mot det lilla förrådet innanför förstugan.
- Lagning av putsskador i murkomplexet, samt avfärgning/kalkning av hela komplexet.
- Lagningar av skador i lerkliningen på några ställen på insidan av ytterväggarna – mindre lyckat då de torkat för fort och spruckit. Bör göras om eller justeras, samt målas blågrått som omgivande väggpartier.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetet var kostnadsberäknat till 80.000 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 60.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2015-04-27.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Hyringa Längnums hembygdsförening, c/o Rune Hyrefeldt, Hyringa Frälsegården 1, 467 95 Grästorp.

Arkitekt/Projektör

-

Entreprenör

Bygg-tjänst i Främmestad AB, Främmestad Mariekulle, 465 97 Nossebro.

Arbetsledare

Tage Brolin

Byggmöten

20/3, 7/4

Besiktningar

Inledande diskussioner med anledning av att museet kontaktades av föreningen under 2014. Besiktning inför påbörjad renovering samt besiktningar på arbetsplatsen ung. en gång i veckan under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning 25 maj 2015.

Tidsperiod

Arbetena utfördes under perioden mars till maj 2015.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Hyringa, diariern 61-2014 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariern 434-42689-2014. Västergötlands museums projektnr var 15008.

Besiktningens utlåtande

Vid slutbesiktningen den 25 maj 2015 konstaterades att arbetena enligt ovan var avslutade, så när som på justeringen av skadorna i lerkliningen. Efter vad museet erfar har arbetena utförts enligt handling och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 29 maj 2015.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i september 2015

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Foto: Thomas Carlquist

Hyringa fornstuga. Foto mars 2015.

Markeringen visar området för "kärnan" i hussvampsangreppet i förstugan. Den uppbrutna golvbrädan bär mycel efter svampen. Mars 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Marken närmast huset avsågs grävas ur och återfyllas med singel. Mars 2015.

Dräneringsslang grävdes ned runt huset med avledande av vattnet NO om huset. 7 april 2015.

Alla återanvändbara golvbräder demonterades, märktes upp och lagrades intill stugan för senare återmontering. 7 April 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Allt golvträ demonterades och alla bjälkar kasserades. Marken grävdes ur ca 40 cm under huset. En svag lutning mot höger i bild anordnades. 7 april 2015.

Från stugan med blick mot förstugan. 7 april 2015.

Från det lilla förrådet med blick mot förstugan. Även syllan mellan förstugan och förrådet var angripen och avlägsnades. 7 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

*På marken under huset lades en fiberduk och därpå ett 10-15 cm tjockt lager singel.
15 april 2015.*

Som ovan. 15 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Runt huset grävdes en dränering, varpå återfylldes med singel. I det närmaste hörnet i bild når singlet lite för högt upp på syll och knutbrädor. 15 april 2015.

Dräneringen leddes ut ca 7-8 m mot NO från stugan. 15 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Återanvända bjälkar från ett annat timmerhus användes för konstruktionen av de nya bjälklagen. Höger: Rötskadad golvbjälke från stugan som kasserades. 22 april 2015.

”Nya” golvbjälkar i fähuset i söder. 24 april 2015.

Bjälkarna lades upp på plintar av natursten - de äldre hade legat direkt på jorden. Fähuset 24 april 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Nytt golv av återanvända bräder, spikade med klippspik, i förstugan. Ny syll mot förrådet. Utseendet är oförändrat. 25 maj 2015.

Golvet i stugan märktes upp när det demonterades, och återlades identiskt lika utseendet före åtgärderna med sanering, mark och bjälklag. 25 maj 2015.

Rapporter 2014-2015 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2014:1 Gluggetorpet. Råda Ågården 3:4, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av del av vasstak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:2 Kv. Anden 6. Anden 6, Baggstedtska gården, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av veranda och balkong 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:3 Kv. Kopparslagaren 10. Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering och målning av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:4 Kihlbergsgården. Kv. Lången 8, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering av tak på gårdshus 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:5 Hällestads kyrka. Hällestads socken, Falköpings kommun, Västergötland. In- och utvändig målning 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:6 Tidaholms kyrka. Agnetorps socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Puts och plåt- arbeten på tornet 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:7 Västerplana mejeri. Västerplana 3:8, Västerplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renoveringsarbeten 2002-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:8 Bosgården. Gerum 14:2, Östra Gerums socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Omläggning av vasstak på norra ladugården 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:9 Almnäs, smedjan. Almnäs 1:1, Norra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering av stomme m.m. 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:10 Kungsvillan i Karlsborg. Vanås 1:5, Karlsborgs socken, Karlsborgs kommun, Västergötland. Reparationsarbeten 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:11 Djäknestallet. Kv. Iris 1-5, Skara stad och kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme 2013-2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:12 Bryggeriet Nordstjernen. Kv. Saga 1, Skövde stad och kommun, Västergötland. Renovering av skorstenar 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:13 Piperska lasarettet. Brunnsborg 6:1, Ova socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av skiffertak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:14 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering av tak 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:15 Djäkneskolan i Skara. Kv. Saturnus 1, Skara kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk studie.
- 2014:16 Villa nr 27, Mössebergsparken. Mössebergsparken 49:50, Falköpings kommun, Väster- götland. Ommålning m.m. 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:17 Befälsgränd, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Ny sten- läggning 1998. Antikvarisk rapport.
- 2014:18 Byggnad 202, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Fasad- renovering 2005-2006. Antikvarisk rapport.
- 2014:19 Fortifikationsgränd, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Ny stenläggning 2005-2006. Antikvarisk rapport.
- 2014:20 Slutvärnet, Karlsborgs fästning. Karlsborgs socken och kommun, Västergötland. Installation av hiss till kyrkan 2001 samt brandavskiljande glasparti vid kyrkan 2001. Antikvarisk rapport.
- 2014:21 Lilla Bjurum. Bjurum 8:2, Vättilösa socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av två vindskammare 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:22 Emma Svans stuga. Oltorp 1:26, Kvänums socken, Vara kommun, Västergötland. Renovering av tak 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:23 Gamla rådhuset. Kv. Rådhuset 12, Skara socken och kommun, Västergötland. Grund- förstärkning och invändig renovering 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:24 Skara domkyrka. Skara socken och kommun, Västergötland. Installation av klockspel 2014. Byggnadshistorisk rapport.
- 2014:25 Possiska Lancasterskolan. Hällekis 9:2, Medelplana socken, Götene kommun, Väster- götland. Renovering av puts m.m. 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

- 2015:1 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Tjärning av tak 2004, 2007 och 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:2 Skara domkyrka. Skara kommun, Västergötland. Renovering av tornens tak m.m. 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:3 Hyinga fornstuga. Prästorp 1:13, Hyinga socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering efter svampangrepp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.